

ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
Навчально-науковий інститут загальноуніверситетської підготовки
кафедра суспільно-гуманітарних наук

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГІКА

для здобувачів заочної форми навчання усіх спеціальностей

2020 р.

Конспект лекцій з дисципліни «Логіка» для здобувачів заочної форми навчання усіх спеціальностей. Мелітополь, ФОП-Однорог, 2020. 72 с.

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент Тараненко Г.Г.

Рецензенти:

Поправко О.В. – кандидат філософських наук, доцент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Ісакова О.І. – кандидат філософських наук, доцент Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук ТДАТУ (протокол від «22» лютого 2020 року № 6).

Схвалено методичною комісією Навчально-наукового інституту загальноуніверситетської підготовки ТДАТУ для здобувачів заочної форми навчання усіх спеціальностей (протокол від «11» березня 2020 року № 6).

Конспект лекцій розроблено відповідно до програми дисципліни «Логіка» для здобувачів вищої освіти усіх спеціальностей Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. Матеріали містять зміст навчальної дисципліни, словник основних термінів, додатки та список рекомендованої літератури.

©Тараненко Г.Г., 2020 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Предмет і значення логіки.....	5
Тема 2. Закони мислення	9
Тема 3. Поняття.....	12
Тема 4. Судження.....	20
Тема 5. Дедуктивний умовивід	30
Тема 6. Індуктивний умовивід	38
Тема 7. Аналогія й гіпотеза	44
Тема 8. Доказ.....	48
Словник основних термінів	53
Додатки.....	65
Список рекомендованої літератури	70

ВСТУП

Логіка – наука, яка сформована ще давньогрецькими мислителями. Поняття «логіка» походить від грецького слова логос, що в перекладі означає «слово», «думка», «поняття», «розум», «закономірність». Уперше термін логіка ввів у науку філософ Демокріт (460–370 рр. до н.е.) у своїй праці «Про логіку, або про канони».

Вивчення логіки сприяє набуттю знань про основні форми мислення (поняття, судження, умовиводи) і закони правильного мислення (тотожності, несуперечності, виключеного третього, достатньої підстави); надає можливість навчитись будувати вірні докази і заперечувати помилкові твердження, знаходити помилки при побудові умовиводів, боротися проти неприпустимих (некоректних) способів дискусії. Логіка вчить критично сприймати подані в різних книгах визначення і класифікації понять тощо.

Засвоєння теоретичного матеріалу з логіки студентами передбачає вироблення комплексу навичок, що уможливають: знання основних принципів й операцій людського мислення; послідовність, логічність, обґрунтованість думок; ефективне застосування абстрактного мислення; розуміння діалектичного характеру руху людського пізнання від одиничного до особливого, від особливого – до загального і від загального – до універсального; логічну обробку емпіричного матеріалу і проникнення в сутність речей; уникнення в діловій комунікації помилок і обмежень, зумовлених логічною некомпетентністю; осягнення внутрішньої погодженості, динаміки логіки та її своєрідного світу.

Головне призначення видання полягає в наданні студенту можливості оволодіти алгоритмом виконання інтелектуально-коректного оформлення мислення при здійсненні тієї чи іншої діяльності на основі відповідних світоглядних позицій і знань, тобто виробити уміння за всіма рівнями засвоєння знань: пізнання (запам'ятовування і відтворення термінів, формул, правил, процедур тощо); розуміння (інтерпретація вивченого матеріалу, екстраполяція його на іншу ситуацію, явище, подію); застосування (обґрунтування висновків на основі вивчених підходів, правил, методів, принципів, теорій); аналіз (характеристика складових частин цілого процесу, виявлення ускладнень, помилок у логіці суджень); синтез (уміння скласти із окремих частин ціле з певним змістом й новизною); оцінка (співставлення процесу, результату діяльності, явища, події з навчальним або змістовим еталоном).

Пізнавально-змістові еталони (зразки процесу пізнавальної діяльності, її ступенів і результатів), сформовано нами як зовнішні вимоги у процесі вивчення логіки, що є основою внутрішньої оцінки і методологією саморозвитку за умови їх зрозумілості, повноти, правильності, послідовності, точності формулювань, відповідності освітнім стандартам.

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗНАЧЕННЯ ЛОГІКИ

1. Логіка як наука про правильне мислення. Термін **логіка** походить від давньогрецького слова «логос» (*logos*), що в перекладі на українську мову означає «мислення» («розум», «думка»), «мова», «слово» («мовлення», «речення», «висловлювання») і «сенс» («поняття», «судження»).

У Стародавній Греції термін «logos» уперше запровадив **Геракліт** (544 – 483 рр. до н.е.), позначаючи ним одвічну, сталу необхідність, стійку і загальну закономірність світу. Власне термін «логіка» було запроваджено у науку давньогрецьким філософом **Демокрітом** (460 – 370 рр. до н.е.), в однойменній праці «Про логіку, або про канони» (слово «канони» означає «правила», «критерії»).

Основоположником логіки вважають давньогрецького мислителя **Аристотеля** (384 – 322 рр. до н.е.), який вперше в історії античної філософії зробив людську думку предметом наукового дослідження. Він вивчав внутрішню структуру людського мислення.

У сучасній науковій думці термін «логіка» вживається для позначення:

- закономірностей об'єктивного світу, взаємозв'язку і взаємозалежності, послідовності явищ, подій – «об'єктивна логіка»;
- обґрунтованості, доказовості, послідовності міркувань людини – «суб'єктивна логіка»;
- як спеціальної навчальної дисципліни, що протягом багатьох століть є обов'язковим елементом класичної освіти;
- певної науки, найзагальнішим визначенням якої може бути таке: «логіка – це наука про мислення».

Однак, подібне визначення логіки було б досить широким. Мислення – явище складне, різнобічне, є предметом дослідження багатьох наук: філософії, фізіології вищої нервової діяльності, кібернетики, психології, мовознавства. Тому необхідно з'ясувати, які аспекти мислення досліджує саме логіка, що в мисленні становить її предмет.

Предметом логіки є міркування людини, виражені природною мовою, вірніше, структура цих міркувань. Отже, логікою вважають науку, яка вивчає форми (схеми, способи) міркувань людини.

Перш за все, логіку цікавить процес раціонального пізнання, абстрактного мислення як засобу пізнання об'єктивного світу, інструменту отримання істинних знань. Логіка вивчає окрему думку або сукупність думок з погляду на їх структуру, відволікаючись при цьому від процесу їх формування і розвитку. Мета логіки полягає у тому, щоб виявити закони, за якими існує міркування, виробити певні схеми, правила та принципи, яких треба дотримуватись, щоб уникнути помилок у міркуванні.

Логіка – це наука, що вивчає закони і форми правильного мислення, досліджує мислення з точки зору правильної побудови думки, вивчає форми, схеми і структуру міркувань.